

проблематику, ідейну спрямованість, формуванні художнього смаку, пробудженні інтересу до художнього пізнання.

Література

1. Виготський Л.С. Психологія мистецтва. Аналіз естетичної реакції. Москва : Лабіринт. 1997. 416 с.
2. Лапшина І.М. Біографія письменника як джерело розуміння змісту твору. Формування вміння інтерпретувати літературний текст на основі інформації про життя автора. // *Учитель початкової школи: науково-методичний журнал*. 2015. №5. С. 3–5.
3. Лісовський А.М. Морфологія художності твору і вивчення літератури в школі. Житомир : Полісся. 2004. 129 с.
4. Науменко В.О. Важливі аспекти методики читання при підготовці вчителя до уроку // *Рідна мова. Квартальник українського вчительського товариства у Польщі*. 2011. № 15. С. 98–103.
5. Скіпакевич О.В. Вчити емоційно правильно сприймати художній текст // *Початкова школа*. 1996. №12. С. 23–26.
6. Сухомлинський В.О. Духовний світ школяра // *Вибрані твори у 5-ти т. К. : Радянська школа*. 1987. Т 1. С. 32–37.

Наталія Бондаренко

м. Вінниця

(Наук.керівн. – канд. філол. наук,

доц. Комарівська Н.О.)

РОЗВИТОК ЛІТЕРАТУРНИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Анотація. *Автором статті розкрито значення уроків читання в розвитку літературних здібностей молодших школярів. Визначено ефективні прийоми роботи з учнями початкової школи для творчого розвитку.*

Ключові слова: *молодші школярі, читання, початкова освіта, художній твір, літературні здібності.*

Abstract. *The author of the article reveals the importance of reading lessons in the development of literary abilities of junior schoolchildren. Effective methods of working with primary school students for creative development are identified.*

***Keywords:** junior schoolchildren, reading, primary education, work of art, literary abilities.*

Повноцінний літературний розвиток неможливий без осмислення літературного твору в процесі навчання молодших школярів читання. Текст є індивідуальним доробком автора. Читаючи художній твір, дитина збагачується, поринає у світ задумів іншої людини, яка реалізує суспільно значущі ідеї та ідеали засобами мови.

Молодший шкільний вік – сенситивний період для розвитку спеціальних здібностей. Психологічна наука стверджує, що дітям цього віку притаманні конкретність, неабияка образність мислення, емоційне сприйняття дійсності й активне ставлення до неї.

Основним компонентом структури літературних здібностей особистості є розвинена уява. Найважливіше значення уяви полягає в тому, що вона дає змогу прогнозувати результати діяльності ще до її початку, тим самим орієнтуючи людину в процесі діяльності. Наукові дослідження Л. Виготського, Г. Костюка, О. Савченко, Б. Теплова, педагогічний досвід В. Сухомлинського, Ш. Амонашвілі та ін. доводять, що стимулювання фантазії дітей значно активізує процеси художньої словотворчості.

Володіючи здатністю до фантазії, людина вільно змінює уявлюваний предмет чи явище в потрібному напрямку. «Допитлива дитина, – пише О. Савченко, – живе в ситуації постійного дефіциту інформації, однак у неї переважають позитивні емоції, радісний настрій. Багато в чому це зумовлене здатністю її психіки фантазувати, компенсувати недостатність точних і повних знань» [3, с. 230-231]. Важливим засобом стимулювання уяви є заохочення дитячої творчості й постійне включення учнів у різноманітні види творчих завдань на уроках, які дають їм змогу оволодіти індивідуальним досвідом фантазування. Тоді дитина бачить зайві частини предмета чи явища та ті, яких бракує, ставить предмет під різні впливи з боку інших предметів. Об'єкт пізнання неначе оживає у сфері фантазії, відкриває свою внутрішню сутність.

Значні можливості для формування в дітей молодшого шкільного віку творчих здібностей передбачає робота над художніми творами. Г. Геруля в статті «Шляхи літературного розвитку молодших школярів» зазначає, що процес роботи з текстом літературно-художнього твору на уроках читання має ґрунтуватися на таких засадах: повноцінне сприйняття літературно-художнього твору в процесі навчання дітей читання доцільно розпочинати з уважного ставлення до слова; під час читання авторського тексту нічого не можна вилучати, замінювати; цілісність і самодостатність літературно-художнього твору вимагає від читача вже під час першого читання передбачити можливий зміст і характер того, що йому обіцяє читання-спілкування з твором і його автором, а потім – уже в процесі читання – вміння своєчасно виділити і запам'ятати всі образи і деталі, які містить твір, що автор відобразив у ньому за допомогою художнього мовлення [1, с. 49].

О. Савченко наголошує на важливості добору текстів, які дають можливості цілеспрямовано формувати літературні здібності. Наприклад, під час аналізу «Живої казки» В. Струтинського, «Полевих дзвіночків» Л. Костенко, «Веселки на долоні» М. Сингаївського тощо діти зможуть оволодіти індивідуальним досвідом фантазування. Для цього дорослому необхідно привернути увагу до творчої спостережливості, стимулювати вміння бачити незвичайне в довкіллі. У ряді творів на доступному рівні розкриваються елементи творчого процесу, відбувається ознайомлення з деякими способами «творення»: «Я хочу сказати своє слово» В. Сухомлинського, «Дивна звичка» А. Костецького, «Як я став письменником» А. Камінчука. Варті уваги твори, зміст та форма яких заохочують дітей до творчої діяльності засобами образотворчого мистецтва, музики, літератури: «Оленчин горобчик» В. Сухомлинського, «Очерет» Л. Компанієць, «Кожен знає своє діло» Є. Саталкіної, а також твори, в яких зміцнюється віра у власні здібності, творчі можливості («Співуча пір'їнка» В. Сухомлинського, «Пісня тоненької очеретини» В. Чухліба). Підсилюють мотивацію літературної творчості вірші та казки, що написані ровесниками дітей [2, с. 196].

Спонукаючи молодших школярів до словесної творчості вчителю необхідно цілеспрямовано, використовуючи різноманітні прийоми. Одним із ефективних прийомів стимулювання дитячої творчості в концентрованій, символічній формі є конструювання загадок. Дж. Родарі у «Граматичній фантазії» пропонує виконати такі операції: відсторонення, асоціація за порівнянням, метафоричне визначення. Наприклад, складання загадки про олівець: олівець – дерев'яна палка у формі циліндра з гострим закінченням, при проведенні яким по світлій поверхні, залишається слід; світла поверхня асоціюється з стіною, засніженим полем; це щось таке, що на білій поверхні залишає чорний слід. У результаті, загадка набуває такого вигляду: *Він на білім полі залишає чорний слід.*

Ефективними вважаємо також такі види роботи, як: складання віршів, творів-мініатюр (за опорними словами та словосполученнями), творів-описів на основі узагальнення особистих вражень, спостережень у природі. Особливо молодшим школярам подобаються казки, дітям властиво відчувати їх умовність. Тому вчителю потрібно підтримувати бажання учнів працювати над цим жанром літератури, використовуючи такі види роботи: складання казки з подібними персонажами, складання казки за поданим заголовком, перенесення подій твору, введення в сюжет нового персонажа, складання казки за ілюстрацією, інсценізація тощо. У процесі зацікавленої роботи дітей над казкою створюються сприятливі умови для розкриття перед ними особливостей цього виду народної творчості та розвитку літературних здібностей. Майже всі види цих завдань доступні вже першокласникам, однак із різною мірою самостійності й повноти виконання.

Використання літературних ігор на уроках читання дають можливості розвитку наслідувальної уяви дітей засобами образного слова. Адже наслідувальна уява має відтворювальний характер і спирається на словесний опис, умовні зображення тощо. Наприклад, доступними й ефективними для розвитку уяви молодших школярів є ігри «Чи таке буває?», «Закінчи розповідь», «Відгадай», «Запитай», «Буріме» та ін. Образи наслідувальної уяви

виникають також на основі комбінування та гнучкого поєднання елементів набутого досвіду.

Таким чином, організація літературної творчості на уроках читання в початковій школі має надзвичайно велике значення, адже це один з ефективних методів розвитку мовленнєвих, комунікативних і творчих здібностей дітей.

Література

1. Геруля Г. Шляхи літературного розвитку молодших школярів // *Початкова освіта*. 2008. № 5. С. 48-51.
2. Савченко О.Я. Виховний потенціал початкової освіти: посібник для вчителів і методистів початкового навчання. Київ. 2009. 226 с.
3. Савченко О.Я. Сучасний урок у початкових класах. Київ : «Магістр». 1997. 256 с.
4. Комарівська Н.О. Підготовка студентів до розвитку творчих здібностей дітей (на матеріалі казки) // *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія*: Вип. 28. Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2009. С. 182-185.
5. Лапшина І.М., Комарівська Н.О. Використання елементів сучасних інноваційних технологій у формуванні інтересу до дитячої літератури у дітей дошкільного віку // *II Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Інноваційні технології в дошкільній освіті»*. Переяслав-Хмельницький, 28-29 березня 2019. С.44-48.

Катерина Бондарчук

м. Вінниця

(Наук.керівн. – ст. викл. Пойда О.А.)

ЛЕПБУК ЯК ЗАСІБ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ ЗДОБУТИХ ЗНАНЬ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Анотація. У статті описано особливості лепбуків як нового засобу візуалізації матеріалу; обґрунтовано актуальність їх використання на уроках української літератури для учнів середньої і старшої ланки закладів загальної середньої освіти; проаналізовано типи лепбуків та описано доцільність використання певного типу під час вивчення окремих тем; продемонстровано етапи створення леп бука, різноманітні види завдань та інформації для його наповнення на прикладі лепбуку про Лесю Українку.

Ключові слова: лепбук, урок української літератури, візуалізація, покоління «Z», Леся Українка.